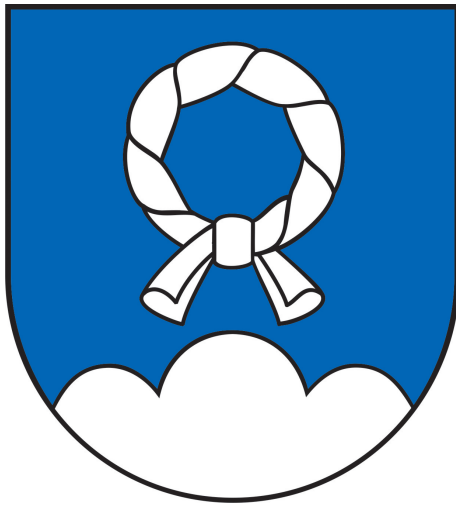

Czwartek, 4 lutego 2016

Herb i flaga gminy

Herb Gminy Dobra

Flaga Gminy Dobra

Proporzec Gminy Dobra

Pieczęć Gminy Dobra

Włodzimierz Chorązki

Uniwersytet Jagielloński - Kraków

HERALDYKA GMINY DOBRA

Opracowanie historyczno - heraldyczne

EKSPERTYZA HISTORYCZNO - HERALDYCZNA

Wstęp

Ustawa o samorządzie terytorialnym z 8 marca 1990 roku zezwala jednostkom samorządu lokalnego na posiadanie swoich symboli. W praktyce okazało się, że ustawodawca rozumiał pod tym pojęciem herb, logo lub jednostkowy sztandar. Dopiero ustawa o samorządzie powiatowym: artykuł 12 ustęp 10 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz. U. Nr 91, poz. 578 z późniejszymi zmianami) i artykuł 3 ustęp 1 ustawy z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach (Dz. U. Nr 31, poz. 130 z późniejszymi zmianami) zezwala powiatom (i innym jednostkom samorządu lokalnego) na posiadanie pełnego kompletu symboli, tj. herbu, flagi, baneru, chorągwi, sztandaru i pieczęci.

Mało kto uświadamia sobie, że zewsząd otaczają nas umowne symbole, które informują, ostrzegają, edukują i ułatwiają rozpoznawanie różnorodnych przedmiotów, instytucji i osób. W tej grupie znajdują się uproszczone znaki rozpoznawcze podmiotów gospodarczych, stacji radiowych i telewizyjnych, itp., noszące nazwę - logo, a także znane powszechnie odznaki i emblematy klubów sportowych, czyli coś pośredniego między wspomnianym logo a herbem. Herby w Europie mają już prawie tysiącletnią tradycję. W Polsce herb - jako oznaka władzy królewskiej lub książęcej, pojawił się stosunkowo późno, bo na przełomie XII i XIII wieku. Herb Piastów śląskich pojawia się w źródłach w pierwszych latach XIII wieku, jako ukoronowany biały orzeł w czerwonym polu. Jako herb Królestwa Polskiego oficjalnie pojawił się dopiero w 1295 roku! Chociaż kilkadziesiąt lat wcześniej, za czasów księcia Leszka Białego, uznawany był za godło dzielnicy wielkopolskiej i dzielnicy senioralnej - Ziemi Krakowskiej.

Herb jako znak identyfikacyjny poszczególnych polskich rodów rycerskich pojawił się również bardzo późno, bo w końcu XII wieku i w praktyce polskie rody rycerskie „przystosowały” do celów heraldycznych, używane przez nich wcześniej znaki własnościowe, które - jak przypuszczają historycy - pochodzą od skandynawskich lub starosłowiańskich runów lub tzw. tamg. Blisko 40 % polskich herbów rycerskich łatwo zidentyfikować jako runy, choć przyjęły one na tarczach herbowych kształty przedmiotów będących na wyposażeniu rycerstwa lub ich fragmentów, np. miecze, kopie, kosy, podkowy, łuki, strzały, topory, strzemiona, hełmy, elementy urządzeń oblężniczych itp. Burzliwy rozwój prawdziwej heraldyki rycerskiej to dopiero wiek XIV i XV.

Polska heraldyka miejska, jako graficzny symbol samorządu miejskiego to zjawisko jeszcze późniejsze datowane na XV i XVI wiek. Tylko nieliczne miasta, zwłaszcza śląskie, małopolskie i pomorskie mogą się szczycić czternastowiecznymi a nawet trzynastowiecznymi tradycjami herbowymi, m.in. Płock, Kraków, Sandomierz, Bochnia, Olkusz, Wieliczka, Legnica, Wrocław, Świdnica i kilkanaście innych. Wcześniej praheraldycznymi symbolami miast, były znaki napieczętne z postaciami świętych - lub ich atrybutów - patronów miasta, miejscowego

kościół lub cechu. Ostatecznie herb, to ustalony według określonych zasad – zwanych sztuką heraldyczną – znak osoby, wspólnoty rodzinnej (rodziny, rodu), wspólnoty terytorialnej: politycznej (państwa) lub samorządowej (województwa, powiatu, gminy, sołectwa), bądź wspólnoty zawodowej (cechów i korporacji, jak np. uniwersytety i inne szkoły wyższe) czy wspólnoty kościelnej (jak kapituły, zakony i klasztory).

Ponieważ herb pierwotnie, (czyli w końcu średniowiecza), był przede wszystkim znakiem bojowo rozpoznawczym, stąd też sztuka heraldyczna przewiduje dla niego postać kolorowego godła umieszczonego w kolorowym polu tarczy (rycerskiej) i szczegółowo określa jak wzajemnie mają się komponować barwy obu elementów (zasada alternacji barwy). Zasada alternacji barwy służy czytelności herbu (kontrastowości), dlatego nie kładziemy metalu (złoto i srebro, a praktycznie żółtego i białego) na metal i koloru na kolor (głównie czerwieni, błękitu, zieleni, czerni i purpury), a także barw pobocznych (pomocniczych) zazwyczaj bardzo rzadko używanych w heraldyce (takich jak: brązu, oranżu, szarości i barwy cielistej). W niektórych przypadkach kolor czarny i szary traktowany jest jako neutralny i można go łączyć z innymi kolorami. Sztuka heraldyczna to także umiejętność doboru jak najmniejszej liczby znaków i figur heraldycznych i barw, tak by najprecyzyjniej określał właściciela herbu.

Najlepszy herb to taki, który składa się z dwóch – trzech barw (w tym metalu).

Po co gminie, miastu lub powiatowi herb? Herb może być umieszczony na fladze gminnej, sztandarze gminy, pieczęciach gminy, na odznakach (łańcuchach, laskach, medalach, itp.) władz powiatowych, miejskich i gminnych (wojewody, prezydenta miasta, starosty, burmistrza, wójta, wice-starosty, wice-burmistrza, wice-wójta oraz przewodniczącego rady, jego zastępców i członków rady) na budynkach będących siedzibami władz powiatu, miasta, gminy (rady i zarządu), w salach posiedzeń tych władz, na budynkach stanowiących własność samorządową, tablicach pamiątkowych fundowanych przez władze samorządowe, pismach, wizytówkach i okolicznościowych drukach władz np. gminy, a jeśli rada samorządu wyrazi zgodę także i niższych urzędników zarządu powiatu, miasta lub gminy oraz na ozdobnych słupach granicznych jednostkach samorządowych (tzw. „witaczach”) i okolicznościowych transparentach. Wyjątkowo na przedmiotach, wydawnictwach oraz środkach masowego przekazu (prasie, telewizji i Internecie) osób i podmiotów nie urzędowych, ale wyłącznie czasowo i na mocy specjalnej zgody (uchwały) rady samorządu. Korzystający z herbu mogą wносить z tego tytułu opłaty.

Flaga i chorągiew (weksylia) to znaki bojowo rozpoznawcze wykonane z tkaniny i barwione wedle podobnych zasad, które obowiązują w heraldyce. Mogą być na stałe lub czasowo przymocowane do drzewca lub zawieszone swobodnie (na linie) na maszcie. Pozostałe rodzaje weksyliów to: proporce, proporczyki, banery i sztandary. Najczęściej spotykane w Polsce proporce to płata flagi (stosunek wysokości do długości) w stosunku 5:8. Chorągiew jest najstarszym polskim weksylium, znana już na początku XII wieku, prawie zawsze z wyhaftowanym, naszytym lub namalowanym herbem lub godłem herbowym i barwami występującymi w samym herbie, którego godło chorągiew przedstawia, przytwierdzona na stałe do drzewca. Chorągiew występuje najczęściej w kilku egzemplarzach.

Flaga to płat barwionego materiału, często bez godła herbowego, która może być mocowana do drzewca lub zawieszana swobodnie (na linie) na maszcie i może być powielana w nieograniczonej liczbie egzemplarzy.

Zastosowanie flagi gminnej. Flagę gminy podnosi się (nie wiesza!!!) na maszt znajdujący się na budynku lub na maszcie przed budynkiem. Należy przestrzegać by nie znajdowała się

wyżej niż flaga państwowa, wojewódzka lub powiatowa. W przypadku podniesienia na budynku obok siebie flagi państwowej i flagi gminnej, to flaga państwowa powinna się znajdować po heraldycznej prawej stronie, (czyli na lewo od patrzącego). W przypadku trzech weksyliów, np.: wojewódzkiego i powiatowego to flagę wojewódzką umieszcza się w środku, powiatową po prawej stronie (lewej od patrzącego), a gminną po lewej (prawej od patrzącego).

W przeciwieństwie do flagi państwowej i wojewódzkiej, flaga powiatowa i gminna może być podnoszona wyłącznie na obiektach powiatowych i gminnych, chyba, że władze gminne (powiatowe) wyrażą zgodę na oflagowanie innych obiektów i obszarów, gdyż jest ona tzw. flagą urzędową.

1. Położenie geograficzno przyrodnicze Gminy Dobra:

Gmina Dobra wchodzi w skład powiatu limanowskiego, będącego częścią województwa małopolskiego. Dokładniej leży w jego centralnej części. Graniczy od zachodu z gminą Wiśniowa w pow. myślenickim; od północy z gminą Jodłownik, od wschodu z gminą Tymbark i Słopnice, od południa z gminą Kamienica, a od zachodu z gminą Mszana Dolna.

Powierzchnia Gminy Dobra wynosi 109 km², a liczba mieszkańców dochodzi do 9700 osób.

Na gminę składa się 11 sołectw: Chyszówki, Dobra, Gruszowiec, Jurków, Porąbka, Pólrzeczeki, Przenosza, Skrzydlina, Stróża, Wilczyce i Wola Skrzydlańska. W stolicy gminy – Dobrej, mieszka ponad 3100 osób (dużo mniej mieszka w Skrzydlnej, bo nieco ponad 1100 osób, trochę mniej liczy Jurków, bo ok. 1100 osób). Pozostałe sołectwa liczą od 440 do 620 mieszkańców.

Geograficznie gmina Dobra położona jest w centralnej części Beskidu Wyspowego. Na terenie gminy znajdują się jego najwyższe szczyty: Mogielica (1171 m. n.p.m.), Jasień (1062 m. n.p.m.), Ćwilin (1060 m. n.p.m.), Krzysztanów (1012 m. n.p.m.), Śnieżnica (1006 m. n.p.m.) i Łopień (951 m. n.p.m.). Średnia wysokość, na jakiej położone są poszczególne wioski gminy to 450 do 650 m. n.p.m. Średnia wysokość terenów, na której położona jest gmina, to 507 m. n.p.m. Zalesione, malowniczo wznoszące się z dolin rzek i potoków łagodne góry, sprawiają wrażenie wysp. Stąd nazwa Beskid Wyspowy. Płynące dolinami rzeczki i potoki są dopływami dwóch rzek: Raby i Dunajca; doliną dobrzańską toczy swoje wody – rzeka Łososina oraz liczne potoki, m.in.: Stradomka, Jurkówka i Porąbka.

W rejonie gminy Dobra przebiega granica strefy klimatu Pogórza Karpackiego i klimatu Beskidzkiego, tzn. klimatu typu górskiego i podgórskiego. Średni okres wegetacji roślin wynosi od 190 do 210 dni.

Górne partie szczytów gór i pagórków pokrywają lasy iglaste (głównie jodły i świerki), a niższe partie lasy mieszane – głównie świerki, jodły i buki. Lasy zajmują ok. 1/3 powierzchni gminy, poniżej rozciągają się pola uprawne, łąki i sady. W dolinach cieków wodnych pospolicie występuje wierzba i olcha. Nasłonecznione stoki gór i pagórków doskonale nadają się pod uprawy sadownicze: jabłonie, grusze, śliwy, czereśnie, porzeczeki, agrest, itd. Nic dziwnego, że sady zajmują znaczną część użytków rolnych gminy. Obrzeża zagajników, miedzi i strumieni porastają endemiczne gatunki flory, np. paproć jęczyznik. Gleby w gminie nie są

najwyższej klasy (od III do V) głównie na podłożu skalistym i ilastogliniastym.

Słabe gleby terenów podgórskich, a tym samym i gminy już od wieków nie sprzyjały uprawie wszystkich rodzajów zbóż, roślin motylkowych i okopowych oraz warzyw i jarzyn. Duże znaczenie za to miała i ma hodowla bydła, trzody chlewnej i drobiu. W końcu XVIII wieku zaczęto tu uprawiać ziemniaki. Podstawą dochodów ludności jest wysokowydajna produkcja owoców – głównie jabłek.

Pod względem etnograficznym mieszkańcy ziemi dobrzańskiej, zaliczani są do dwóch grup: Górali – Zagórzan i Lachów. Zagórzanie zasiedlają większą część gminy, głównie jej południowe i południowo zachodnie rejony: Chyszówki, Gruszowiec, Jurków, Póhrzeczek i Wilczyce. Lachy pozostałą część gminy: Dobrą, Porąbkę, Przenoszę, Stróżę, Skrzydlną i Wolę Skrzydlańską. W rejonie Skrzydlny mieszkają Szczyrzyczanie stanowiący zupełnie odrębną grupę etnograficzną. Oczywiście wszystkie cechy kulturowe, gwary i zwyczaje w zdecydowanej większości uległy zatarciu w ostatnim wieku. Do naszych czasów dotrwały raczej w formie szczątkowej. Wpływ na to miał awans cywilizacyjny i gospodarczy gminy po II wojnie światowej. Wielu mieszkańców utrzymuje ożywione kontakty, pracuje lub uczy się w niedalekim Krakowie, Bochni, Mszanie Dolnej i Limanowej.

2. Zabytki gminy Dobra:

Najstarszymi zabytkami na terenie gminy są głównie obiekty sakralne, dwory i dworki. Dobra – Najstarszym zabytkiem w Dobrej jest drewniany kościół p.w. Św. Szymona i Tadeusza Judy, konstrukcji zrębowej z końca XVII wieku postawiony w miejscu poprzedniego z 1361 roku, który spłonął w roku 1678. W prezbiterium kościoła znajduje się ikona z dawnej cerkwi w Dobrej zniszczonej przez powódź. Ołtarz główny, ołtarze boczne i ambona wykonane są w stylu rokoka. W środku znajdują się obrazy z różnych lat XVII – XIX wieku (w tym: siedemnastowieczne obrazy: „Ecce homo” i Matki Boskiej Szkaplerznej) oraz resztki polichromii barokowej. Zachowała się również chrzcielnica z XVIII wieku. Stara plebania służy za muzeum parafialne. Wśród eksponatów są skrzynie z żelaznym zamkiem z 12 ryglami z przełomu XVII i XVIII wieku oraz bardzo cenna biblia z 1596 roku i inne rękopisy z XVI wieku.

Skrzydlna – zabytkowy kościół pod wezwaniem świętego Mikołaja Biskupa z oryginalnym prezbiterium i zakrystią zbudowanymi w wieku XVI (przed 1587 rokiem) przez Prokopa Pieniążka i dobudowane do starszej, drewnianej nawy. W kościele znajduje się renesansowy nagrobek z piaskowca umieszczony w boku głównego ołtarza. Wieża kościelna i przylegająca do kościoła kaplica są również drewniane. Przy murze kościelnym zachowały się piękne okazy starych dębów – pomników przyrody. W części wsi zwanej Ługownia piętrowy murowany dwór z XVI/XVII wieku. Nie wiadomo czy stoi on na miejscu starego, obronnego dworu Ratułdów z murowaną wieżą obronną wzniesioną przed 1473 rokiem. We wsi znajduje się kapliczka „Chrystus przy słupie” z XVIII wieku.

3. Historia Gminy Dobra:

Najwcześniejsze ślady osadnictwa w tym rejonie Beskidu Wyspowego, pochodzą sprzed 3200

lat. Początkowo byli to przedstawiciele kultury łużyckiej (ludy wenedzkie lub tracko - dackie), a później przedstawiciele ludów celtyckich (od IV w. p.n.e. do ok. IV wieku n.e.). Po paru wiekach opustoszałe, zrujnowane osady, opola i grodziska zasiedlili napływający ze wschodu Słowianie. Przypuszcza się, że miało to miejsce w wieku VI i VII. Istnieją przesłanki, że początki niektórych osad gminy Dobra sięgają czasów plemiennego Państwa Wiślan, czyli wieków: VIII – X. Dotyczy to głównie współczesnych osad: Stróża i Skrzydlina. Jedno jest pewne, że gdy Bolesław Chrobry na przełomie X i XI wieku podbijał kraj Wiślan, to był on co najmniej tak zorganizowany, jak Państwo Polan. Ziemie te miały za sobą ponad wiekową przynależność do Państwa Wielkomorawskiego i kilkudziesięcioletnią chrystianizację w obrządku słowiańskim. Ostatnie badania archeologiczne potwierdzają, że w Krakowie, Cieszynie, Wiślicy i Sandomierzu istniały przedpiastowskie świątynie chrześcijańskie. Gdy Bolesław Chrobry w roku 1000 ustanawiał na tronie biskupa krakowskiego, to kroniki wymieniają go jako trzeciego z kolei, gdyż przed nim było przynajmniej dwóch biskupów (najprawdopodobniej obrządku słowiańskiego). Jest pewne, że przynajmniej część mieszkańców tych ziem mogła już w końcu IX wieku przyjąć chrzest z rąk misjonarzy Państwa Wielkomorawskiego. Po upadku tego ostatniego, ziemie dawnego Państwa Wiślan zajęło Królestwo Czeskie i ono podjęło drugą akcję chrystianizacyjną. Do czasów współczesnych przetrwały legendy, że na terenie Beskidu Wyspowego ożywną działalność prowadzili bracia Św. Cyryl i Metody, a później Św. Wojciech Męczennik. Skutecznego Podboju ziem zajętych wcześniej przez Czechów, podjął się w latach 998 - 999 Bolesław Chrobry. Obrządek słowiański i łaciński z całą pewnością współegzystował do czasu Wielkiej Schizmy, czyli do czwartej ćwierci XI wieku.

Zapewne w rzadko zaludnionych, leśnych ostępach istniały wyspy osadnicze: w rejonie Szczyrzyca, Skrzydlnej i Stróży z jakimś jednym, lokalnym ośrodkiem władzy plemiennej. Świadczą o tym ślady wczesnośredniowiecznego grodziska na górze Grodzisko i być może w Kostrzy. Gród na górze Grodzisk źródła historyczne nazywają „castrum de Cyrich” lub gród na „Cubiej Górze”. Wiadomo przy tym, że Szczyrzyckie opole jeszcze przed rokiem 1010 płaciło snopowe dziesięciny (tj. podatek) biskupowi krakowskiemu Lambertowi. Po utworzeniu klasztorów benedyktyńskich w Tyńcu i Sieciechowie (ob. powiat kozenicki) w II połowie XI wieku snopowe to pobierali mnisi z tego ostatniego klasztoru. Po kilkunastu latach drogą zamiany dziesięcinę pobierali (będący bliżej) mnisi benedyktyńscy z Tyńca. Prawdopodobnie w I połowie XII wieku powstała parafia w oparciu o jakiś kościółek w Górze Świętego Jana. Nie wykluczone, że założycielami Kościoła byli benedyktyni z Tyńca. Możliwe również, że w Szczyrzycu wybudowali oni jakąś filialną siedzibę, np. w rejonie Góry Grodzisko zwanym Klasztorzysko i prawdopodobnie najpierw zostali tam osadzeni Cystersi, zanim zbudowali własną siedzibę w obecnym miejscu. Nie należy wykluczać, że na szczytowych polanach i zboczach wielu wzniesień Beskidu Wyspowego odbywały się obrzędy chrystianizacyjne prowadzone przez przedstawicieli duchowieństwa wielkomorawskiego. W pewnym stopniu potwierdzają tę hipotezę wstępne, sondażowe badania archeologiczne w domniemanych miejscach pogańskich obrządków, m. in.: na Mogielicy, Łopieniu, Grodzisku czy Ćwilinie. Niestety hipoteza ta wymaga kompleksowych badań archeologicznych, by można ją ostatecznie potwierdzić.

Kres grodów (strażnic, bron) i być może pierwszego kościoła w Górze położyli Tatarzy (Mongolowie). Nie ma pewności, w którym roku miało to miejsce, czy w 1241 czy w 1259, a może w 1287. Najnowsze hipotezy sugerują ten drugi rok. Jedno jest pewne, że w roku 1329

gród na Grodzisku był już w kompletnej ruinie i jego zadania przejął nowowzniesiony zamek w Dobczycach.

Inicjatorami pierwszej wielkiej kolonizacji Beskidu Wyspowego, Gorców i Podhala w 1 połowie XIII wieku, był potężny ród Gryfitów. Ich przodkowie przybyli do Małopolski w połowie XII wieku z Kopanicy (obecnie dzielnica Berlina), a była to wtedy stolica podbitego przez Niemców połabskiego Księstwa Kopanickiego. Jaksa zwany od herbu Gryfitą był synem ostatniego jego władcy. Uczestniczył w krucjacie do Ziemi Świętej, a za zdobyte łupy założył w Miechowie w roku 1166 klasztor bożogrobowców i sprowadził zakonników. Gryfici mieli ogromne doświadczenie w zagospodarowywaniu pustkowi i organizacji nowoczesnej, jak na owe czasy struktury feudalnej i kościelnej. Dlatego nie należy się dziwić, że temu rodowi Henryk Brodaty gdzieś ok. roku 1230 nadał wspomniane pustkowie. Ci z kolei, zadanie kolonizacji dziewiczych ziem postanowili powierzyć Cystersom. Mnisi za punkt wyjścia dla swojej misji obrali Ludźmierz w pobliżu najbardziej na południe wysuniętego piastowskiego gródka w Szaflarach. Ale już w roku 1234 Cystersi postanowili stamtąd przenieść się w bardziej przyjazne rejony. Wybór padł na Szczyrzyc, w którym jak już wspomniano znajdowała się filia (zabudowana) klasztoru tynieckiego. Miejsce to, w odróżnieniu od nielicznej załogi zameczku w Szaflarach, zapewniało jaką taką ochronę ze strony, nielicznych co prawda, rodów rycerskich, które miały swoje siedziby w przedpolach Beskidu Wyspowego. Do rejterady z Ludźmierza zmusiły wyjątkowo niekorzystne warunki bytowe, niedogodności komunikacyjne i niewielkie zaludnienie terenów na południe od Gorców, a także – co rzadko się zdarzało u Cystersów – problemy organizacyjne.

Oficjalnym fundatorem klasztoru w Szczyrzycu był wojewoda krakowski Teodor Cedro herbu Gryf. Od tego czasu szczyrzyckie opactwo używa herbu Gryf, czyli herbu swojego fundatora. Cystersi ostatecznie osiedlili się w Szczyrzycu w roku 1245. Pierwszym opatem był Tecelin, który musiał w następnych latach toczyć spór z spadkobiercą Teodora Gryfity, komesem Zbigniewem z rodu Szreniawitów. Nie przeszkadzało to jednak rozpoczętej kolonizacji Beskidu Wyspowego i Gorców, od końca XIII wieku kolonizowała się nie tylko ludność polska, ale także niemiecka. Pewne jest, że przez kilka stuleci większość szczyrzyckich braci zakonnych była pochodzenia niemieckiego lub czeskiego. Śladem intensywnej kolonizacji niemieckiej (nie tylko tej XIII i XIV wiekowej, ale i tej XVI i XVII wiekowej) są odrębności Szczyrzyczan jako grupy etnograficznej. Do szczyrzyckiego konglomeratu należy dodać także pasterskich Wołochów, którzy wędrując grzbietami Bieszczad, Beskidów i Gorców oraz Pienin zasiedlali niektóre doliny. Dotarli również w doliny dobrzańskie. Miało to miejsce głównie w wieku XV i XVI.

O sile i wpływach szczyrzyckiego opactwa świadczy fakt ustanowienia tu powiatu. Najpierw sądowego, a później ziemskiego. Od końca XIV wieku aż do 1772 roku obejmował on ogromny obszar: na północy sięgał Wisły i obejmował miasta Skawinę, Wieliczkę i Niepołomice; na zachodzie granica przebiegała na wschód od Kalwarii Zebrzydowskiej oraz Makowa Podhalańskiego i obejmował m. in.: Myślenice, Lanckoronę i Jordanów. Południową granicę stanowiły lesiste zbocza Gorców, Mogielicy i Kamionnej. Wschodnią granicę stanowiła rzeka Uszwica, tak, że w powiecie znajdowała się Bochnia i Brzesko. Łącznie powiat szczyrzycki obejmował 76 parafii i 3315 km².

Współczesna gmina Dobra może się poszczycić miejskimi tradycjami jednej tylko miejscowości – Skrzydlna. W pobliżu Dobrej swoje miejskie tradycje posiadał jeszcze wspomniany Szczyrzyc, lokowany w 1417 roku oraz Tymbark, Mszana Dolna, Myślenice i

Limanowa. Lokacja Skrzydlniej w roku 1424 (jako miasta), własności braci Ratołdów nie powiodła się. Wspomniana już Mszana Dolna również rodziła się jako miasto niezwykle długo, bo aż 600 lat! Prawdopodobnie w roku 1346 król Kazimierz Wielki lokował na prawie niemieckim na terenie obecnej Mszany Dolnej miasto Kinsbark (Koenigsberg). Natomiast zgodnie z aktem z 1409 roku osada nosiła już nazwę Mieścisko. Ale w roku 1595 i 1596 kościelne akty wspomniały tylko: wieś Mszana niegdyś Miasto. Ostatecznie prawa miejskie Mszana Dolna uzyskała ponownie w roku 1952.

Stolica gminy wieś Dobra, powstała 2 sierpnia 1361 roku, gdyż dokument tej daty, wymienia Dobrą jako wieś szlachecką, będącą wspólną własnością dziedziców z rodu Ratołdów herbu Szarza czyli Osoryja, którego gniazdem była Skrzydlna.

Ród Ratołdów, który przybył do Polski prawdopodobnie z Węgier, od końca XIII wieku zaczął się rozprzestrzeniać na wszystkie strony, głównie zaś na południowy wschód i południe, prowadząc działalność osadniczą (konkurując z Cystersami) na bezludnych dotąd terenach Beskidu Wyspowego i Gorców. Około połowy XIV wieku włości ich sięgały już lesistych masywów górskich Śnieżnicy, Łopienia, Mogielicy i Ćwilina, u podnóża których, w dolinie górnej Łososiny założona została Dobra wraz z leżącym nieco głębiej w górach Jurkowem. W pierwszej połowie XV wieku dziedzicem Dobrej był Prandota z Raciborzan, Dobrej, albo Tymbarku (herbu Odrowąż), gdzie piastował godność wójta, Jurków zaś objął Zawisza herbu Sulima, występujący też w aktach jako pan Chorągwy.

W 1454 roku Dorota Zawiszanka, córka zmarłego w międzyczasie Zawiszy z Jurkowa i Chorągwy, a siostra stryjeczna Marka ze Skrzydlniej (Ratołda), dziedziczka majątności dobrzańskiej – wyszła za mąż za Piotra Błędowskiego herbu Półkozic z Błędowa, skutkiem czego Dobra i Jurków odpadły z rodu Ratołdów i przeszły w ręce Błędowskich.

Mniej więcej w tym samym czasie pojawili się w rejonie Skrzydlniej i Dobrej pasterze wołoscy wraz z prowadzonymi przez siebie z Karpat Południowych (przez Wołoszczyznę, Mołdawię oraz Siedmiogród i dalej przez Pokucie oraz Huculszczyznę, aż do Bieszczadów, Beskidu Niskiego i Gorców) trzodami owiec i kóz, które wypasali m.in. na obfitujących w trawę polanach (halach) Mogielicy, Ćwilina, Śnieżnicy i Łopienia. Pasterze wołoscy (lud dacko-romański posługujący się gwarami rusińskimi z naleciałościami romańskimi, dackimi i greckimi) byli półkoczownikami. Toteż po wykorzystaniu pastwisk w jednym miejscu, porzucali je i szli z trzodami dalej na zachód. Niektóre grupy dotarły aż na Morawy. W XV i XVI wieku poszczególni władcy zmuszali ich do osiedlania się w opustoszałych wsiach lub zakładania na nowych zasadach tzw. prawa wołoskiego. Zapewne w tym czasie jakaś grupa osiedliła się o okolicach Dobrej. Świadczą o tym bez wątpienia odnotowane w księgach parafialnych w wieku XVII i XVIII nazwiska: Kurleto, Milerosz, Fabura, Galas, Chrenok, Homa, Czarzysz, i in. oraz używane po dziś dzień nazwy i określenia związane z pasterstwem: bacówka, bryndza, baca, juhas, żętyca.

Po Błędowskich nastali w Dobrej i Jurkowie Lubomirscy, herbu Szreniawa. W 1529 r. Joachim Lubomirski z Grabia sprzedał obie te wsie Janowi Pieniążkowi herbu Odrowąż z Krużlowej, sędziemu ziemskiemu krakowskiemu. Pieniążkowie przez kilkudziesięcioletni okres czasu swoich rządów w Dobrej i okolicy kontynuowali zapoczątkowany tam przez poprzedników wyręb lasów, zakładając na wyrębówiskach nowe osady, tak że gdy w 1579 r. ostatni dziedzic dobrzański z tego rodu, Piotr Pieniążek, sprzedał tamtejsze włości Janowi Wrzosowskiemu herbu Radwan z Wrzosowic – klucz dobrzański składał się już z następujących wsi: Dobra, Jurków, Zadziele, Gruszowiec, Chyszówki, Wola Pieniążkowi i Radomicze.

W 1584 roku Wrzosowki sprzedał powyższy majątek Sebastianowi Lubomirskiemu z Lubomierza, żupnikowi krakowskiemu, późniejszemu hrabiemu na Wiśniczu, kasztelanowi wojnickiemu, staroście dobczyckiemu i spiskiemu. W ten sposób Dobra z przyległościami stała się częścią składową magnackiej fortuny Lubomirskich. Lubomirscy władali ziemią dobrzańską 27 lat. Był to okres tragiczny dla ziemi dobrzańskiej jak i Rzeczypospolitej: kontrreformacja, ograniczenie praw chłopów, wzrost roli w państwie oligarchii magnackiej, zwiększenie powinności pańszczyźnianej, deprecjacja wartości złota i srebra, załamanie się handlu zbożem, rokosze, wojny (do 1620 do 1712 – prawie nieustanne) oraz związane z tym pomory, grabieże i zniszczenia. Wszystko to nie mogło ominąć ziemi dobrzańskiej, mimo że leżała ona na uboczu głównego teatru wydarzeń.

W toczących się wojnach chłopci z klucza dobrzańskiego często brali bezpośredni udział czy to w oddziałach partyzanckich, czy też oficjalnie – w formacjach piechoty wybranieckiej (łanowej) – praktycznie w prywatnej armii hrabiów, a później książąt Lubomirskich. Jedyną pociechą było to, że wybrańcy i ich rodziny z tytułu pełnionej służby wojennej nie odrabiali pańszczyzny – płacili jednak swoim panom określony czynsz, albo tzw. najem.

Przy kościele w Dobrej istniała co najmniej od końca XVI do 3 ćwierci wieku szkoła parafialna. W dobie wojen, upadku Rzeczypospolitej i apogeum kontrreformacji szkoła przestała istnieć. Reaktywowali ją dopiero Małachowscy.

W schyłkowym okresie „potopu” szwedzkiego, bo w marcu 1657 r. grasowały w Beskidzie Wyspowym, w tym w Dobrej, najemne oddziały Kozaków wchodzące w skład armii księcia siedmiogrodzkiego Jerzego Rakoczego II – sojusznika Szwedów. Wiele zła czyniły także, źle płatne i niekarne wojska kwarciane, które na ziemi dobrzańskiej urządzały wielotygodniowe popasy, np. w 1674 r. żołnierze z regimentu podskarbiego chełmińskiego w czasie postoju w Dobrej poranili ciężko berdyszami 6 tamtejszych chłopów. Kilkadziesiąt lat później, w czasie tzw. wojen północnych – lata 1710-11 – stacjonowały tu chorągwie pancerne kasztelana krakowskiego i hetmana wielkiego koronnego – księcia Jerzego Dominika Lubomirskiego. One również dopuściły się wielu gwałtów i grabieży. Na skutek rekwizycji wojennych i klęsk żywiołowych: powodzi i gradobicia, w Dobrej i okolicznych wsiach zapanował w następnych latach powszechny głód.

Jeszcze w roku 1711 Lubomirscy zrzekli się klucza dobrzańskiego, w którego skład wchodziła, m.in.: Dobra, Jurków, Zadziele, Gruszowiec, Chyszowki, Łostówka, Wilczyce i parę innych wiosek, na rzecz Anny z Lubomierza Małachowskiej, wdowy po wojewodzie poznańskim Stanisławie Małachowskim, herbu Nałęcz z Małachowic.

Po śmierci wojewodziny, dziedzicem klucza dobrzańskiego został w 1730 r. jej syn Jan Małachowski, podkanclerzy wielki koronny, starosta opoczyński i ostrołęcki. W czasie konfederacji barskiej klucz dobrzański, należący wtedy do Izabelli Małachowskiej, wdowy po podkanclerzym Małachowskim, był często nawiedzany przez konfederatów, jak i ścigające ich wojska królewskie i rosyjskie. W roku 1772 południową Małopolskę zajęły ostatecznie wojska austriackie. Jednolite kiedyś województwo krakowskie, przedzielone zostało na 146 lat zaborczym kordonem.

4. Historia sołectw Gminy:

1. DOBRA (ok. 3100 mieszk.) – (Dobra). Duża wieś i jednocześnie stolica gminy o tej samej

nazwie, położona w dolinie rzeki Łososina. Znajduje się w centralnej części Beskidu Wyspowego nad górną Łososiną. w południowo-zachodniej części powiatu limanowskiego. Rzeźba terenu ma charakter górzysty. Beskid Wyspowy w rejonie gminy Dobra charakteryzuje się szerokimi garbami i łagodnymi stokami. W środkowej części wsi — w dolinie rzeki Łososiny — rzeźba terenu ma charakter równinny. Przez wieś przepływają i łączą się potoki: Jurkówka i Porąbka, które od tego miejsca tworzą rzekę Łososinę. Miejscowość otoczona jest przez najwyższe szczyty Beskidu Wyspowego: Mogielicę, Ćwilin, Śnieżnice i Łopień.

Nazwa miejscowości językoznawcy wywodzą od "dobrej wody" lub od "debry" — stromego stoku porośniętego lasem u podnóża, którego płynie potok. Chociaż nie wykluczone, że nazwę wsi należy traktować dosłownie.

Pierwsza wzmianka w źródłach o Dobrej pochodzi z 1361r. Od początku była to wieś rycerska i od początku XIV wieku wchodziła w skład włości rodu Ratułdów herbu Szarza z pobliskiej Skrzydlnej. Po podziale majątku Ratułdów w 1473 Dobra stała się na następne stulecia ośrodkiem tzw. "klucza dobrzańskiego" obejmującego sąsiednie wioski: Jurków, Zadziele, Póhrzeczek, Chyszówki, Wilczyce i Włostówkę (Łostówkę, Słostówkę). Klucz dobrzański często przechodził w ręce różnych znanych rodów. Po Ratułdach, (Ratołdach) właścicielami — od początku XVI wieku byli Błędowscy herbu Półkozic, którzy i tak po kądzieli byli z nimi spokrewnieni, ale zaraz potem swoje włości sprzedali Joachimowi Lubomirskiemu z Grabia herbu Szreniaw. Ten już w roku 1529 sprzedał Dobrą i Jurków Janowi Pieniążkowi herbu Odrowąż z Krużlowej, sędziemu ziemskiemu krakowskiemu. Jeszcze w roku 1564 lustracja królewszczyn wymienia dwóch właścicieli: Jana Pieniążka i pewnego Scibora. Piotr, syn Jana Pieniążka w roku 1579 odsprzedał dobrzańskie dobra Janowi Wrzosowskiemu herbu Radwan z Wrzosowic. Klucz dobrzański obejmował już — obok Dobrej i Jurkowa — nowopowstałe wioski: Zadziele, Gruszowiec, Chyszówki, Wolę Pieniążkową i Radomicze. Powstały one po karczowaniu pobliskich lasów i w dużym stopniu zasiedlone były przez osadników wołoskich. Lustracja z 1581 roku wykazuje w Dobrej i Jurkowie 5 łąnów kmiecych, 8 zagród z rolą, 2 zagrody bez roli i 4 komorników z bydłem.

Po pięciu latach, bo w 1584 roku Wrzosowski sprzedał ledwie co nabyty majątek Sebastianowi Lubomirskiemu z Lubomierza, żupnikowi krakowskiemu, późniejszemu hrabiemu na Wiśniczu, kasztelanowi wojnickiemu, staroście dobczyckiemu i spiskiemu. Rejestr poborowy z 1629 roku potwierdza własność Lubomirskich i wymienia w Dobrej i Jurkowie (łącznie): 5 łąnów kmiecych, 8 zagród z rolą, 2 zagrody bez roli, 3 komorników z bydłem, młyn z 3 kołami zakupnymi i tartak z 2 kołami trackimi. To samo stwierdza rejestr z 1680 roku. Lubomirscy władali kluczem dobrzańskim do 1711 roku. W tym to roku Jerzy Dominik Lubomirski zrzekł się klucza dobrzańskiego na rzecz siostry — Anny z Lubomierza Małachowskiej, wdowy po wojewodzie poznańskim — Stanisławie Małachowskim. Długie, bo 127 - letnie, rządy Lubomirskich były niezwykle uciążliwe dla miejscowych poddanych, Dodatkowo nałożyły się na ten obraz liczne siedemnastowieczne wojny. Poddani Lubomirskich często zaciągani byli w szeregi ich prywatnej armii, jako tzw. piechota łąnowa (wybraniecka). Mieszkańcy ziemi dobrzańskiej brali czynny udział w walkach z oddziałami szwedzkimi i siedmiogrodzkimi w czasie potopu szwedzkiego (1656 - 1658).

Po śmierci Anny, dobra dobrzańskie objął ich syn Jan Małachowski podkanclerzy wielki koronny, starosta opoczyński i ostrołęcki. W chwili wejścia Austriaków w roku 1772, majątkiem władała wdowa po nim — Izabella Małachowska. W latach osiemdziesiątych XVIII

wieku właścicielem klucza dobrzańskiego został Stanisław Małachowski, m.in. poseł na Sejm Czteroletni, jeden z twórców Konstytucji 3 Maja. On pierwszy oczynszował (w roku 1792) chłopów, wybudował oraz wyposażył w roku 1788 szkołę ludową. Po reformach Małachowskich majątek dworski obejmował tylko (z pierwotnych 3265 morg): 86 morg gruntów ornych, 13 morg pastwisk, 17 morg łąk, 696 morg lasu. Włościanie w tym czasie gospodarowali na 1300 morgach gruntu ornego, 390 morgach pastwisk, 349 morgach łąk i 414 morgach lasu. W roku 1812 w kluczu dobrzańskim znajdowały się: folusz, browar, gorzelnia, 12 młynów, a na stokach otaczających gór pasło się około 6000 owiec. Po bezpotomnej śmierci Stanisława, właścicielem Dobrej zostali jego bratanek hrabia Ludwik Małachowski, oficer gwardii napoleońskiej, poseł na Sejm 1818 i 1826 roku, a także kasztelan Królestwa Polskiego 1828—1831. Małachowscy byli właścicielami majątku i dworu w Dobrej do roku 1856. Ich następcą (do roku 1859) był hrabia Henryk Wodzicki, właściciel dóbr ziemskich w Porębie Wielkiej i Niedźwiedziu. Kolejnymi właścicielami zostali bracia: Herman, Edward i Władysław Zwierzynowie - bogaci właściciele kopalń węgla w Morawskiej Ostrawie. W roku 1861 zbudowali w Dobrej rafinerię ropy naftowej, która funkcjonowała tylko do 1864 roku. Zabudowania po rafinerii wykorzystano na tartak parowy. Po bankructwie braci Zwierzynów, kolejnym właścicielem dworu, majątku i wspomnianego tartaku został Jan Brandys, który „zasłużył się” rabunkowym karczowaniem okolicznych lasów. Ich powierzchnia zmalała prawie o 40%. W roku 1917 tartak (i majątek) przejął dr Fryderyk Pordes. Co prawda zmodernizował stary tartak, stwarzając nowoczesny zakład produkujący deski, beczki i parkiety, ale i on kontynuował "dzieło" swojego poprzednika. Zakład ten zamknięto w roku 1933 z powodu braku surowca! A ponownie uruchomiła go w roku 1941, w czasie okupacji hitlerowskiej, wdowa po Franciszku Pordesie — Antonina. Produkowano w nim półprodukt służący do produkcji materiałów wybuchowych. W 1880 roku Dobra miała 246 domów i 1501 mieszkańców. We wsi była stacja pocztowa i jednoklasowa szkoła.

Parafia w Dobrej powstała w roku 1361 i nosiła wezwanie Św. Szymona i Tadeusza Judy, od XVIII wieku Matki Bożej Szkaplerznej. Parafia w Dobrej obejmowała w roku 1880 wioski: Zadziele, Jurków, Porąbkę, Gruszowiec, Chyszówki, Łostówkę, Pólrzeczek i Wilczyce. Wiernych w parafii było 4651, a Żydów 56. Archiwum parafialne - dzieło księdza Edwarda Wojtusiaka - zawiera przedmioty obrazujące kulturę materialną miejscowej ludności z rękopisami pochodzącymi nawet z XVI w. Grób Leopolda Węgrzynowicza, etnografa i działacza turystycznego nazywanego "ojcem krajoznawstwa młodzieżowego". Przy drodze powiatowej Limanowa - Raciechowice w Dobrej znajduje się dom z tablicą upamiętniającą, jego działalność. Za zgodą gospodarzy można zwiedzić izbę pamiątkową. Kamienna kapliczka z ok 1826r. Park podworski z cenną grupą starodrzewia.

2. CHYSZÓWKI — (Chyżówki, Ciechówka, Czyżówka). Nazwę wsi językoznawcy wywodzą od słów chyża, chysza oznaczającego dom, zagrodę pasterzy wołoskich zasiedlających okoliczne tereny od 2 połowy XVI wieku. Liczba ludności wsi wynosi ok. 680 osób. Lustracja z 1581 roku jeszcze wioski nie wymienia. Najprawdopodobniej akcja karczowania lasów między Łopieniem a Mogielicą zapoczątkowana przez Pieniążków jeszcze się nie zakończyła lub osadzeni tam pasterze wołoscy korzystali z okresu tzw. wolnizny.

Rejestr poborowy z 1629 roku stwierdza własność Lubomirskich i wymienia w Ciechówce 14

tzw. zarębników (nowych zagród na świeżo wykarczowanych polanach), a rejestr z 1680 w Czyżowce już 14 zagród z rolą (zwolnionych z ulg). Lubomirscy władali Chyszówkami, które wchodziły w skład klucza dobrzańskiego do 1711 roku. Do XVIII wieku Chyszówki były raczej niewielkim przysiółkiem Jurkowa, niż wsią z prawdziwego zdarzenia. "Wieś" ta, a raczej pojedyncze rodzinne role, składające się z paru zabudowań. Role te, to dawne szesnastowieczne polany, wykarczowane przez tzw. zarębków — pasterzy wołoskich, tam też osiedlonych. Osadnicy ci, jeszcze w XVII wieku zatracili swój odrębny język i religię. Pozostały tylko niektóre zwyczaje, głównie związane z kulturą pasterską i budownictwem. Chyszówki wraz z Jurkowem wchodziły w skład klucza dobrzańskiego. Wieś od początku należy do parafii p.w. Św. Szymona i Tadeusza Judy, od XVIII wieku Matki Bożej Szkaplerznej w Dobrej, a od 1925 roku do parafii Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Jurkowie.

3. GRUSZOWIEC — (Godusza i Gruszowiecz, Gruszowiecz). Nazwę wsi językoznawcy wywodzą od słowa: grusza. Liczy ona prawie 440 mieszkańców. Leży na przełęczy rozdzielającej stoki Ćwilina i Snieżnicy. Średnia wysokość, na jakiej leży wieś to 607 m n.p.m. Niewiele wiadomo o historii wioski. Nie wiadomo kiedy powstała. Jedno jest pewne, że założyli ją Cystersi ze Szczyrzyca i oni byli jej długoletnimi właścicielami. Lustracja królewszczyn z roku 1564 nadmienia, że klasztor płaci od jednego łana tej wioski podatek. Lustracja z 1581 roku potwierdza wcześniejszą własność i łącznie w Gruszowcu i Goduszy stwierdza: 1,5 łana kmiecego, jednego komornika z bydłem i 2 komorników bez bydła. Rejestr poborowy z 1629 roku notuje we wsi 16 zarębników i podaje, iż właścicielami są Lubomirscy z Wiśnicza. Wniosek jest taki, iż szczyrzyccy cystersi sprzedali swoją wieś, (lub jej część), gdzieś między 1564, a 1584 rokiem. Wieś Gruszowiec ponownie, na nowych zasadach zorganizowana była w roku 1618. Rejestr z 1680 roku stwierdza już 16 zorganizowanych zagród z rolami, potwierdza również, że właścicielami są Lubomirscy. Wieś wchodzi już w skład klucza dobrzańskiego. Wieś od początku należy do parafii p.w. Św. Szymona i Tadeusza Judy, od XVIII wieku Matki Bożej Szkaplerznej w Dobrej. W 1880 roku wieś liczyła 407 mieszkańców i miała 271 morgów gruntów ornych, 47 morgów łąk i ogrodów, 208 morgów pastwisk i 324 morgi lasów.

4. JURKÓW — Wieś leży w dolinie potoku Jurkówka, który już na terenie Dobrej wpływa do Łososiny. Jurków w górnej części graniczy z Pólrzeczkami, a od wschodu z Chyszówkami. Wieś otaczają pasma szczytów Beskidu Wyspowego: Łopień, Ćwilin i Mogielica. W zasadniczej części wieś leży na wysokości 501 do 756 m n.p.m., średnio wynosi 628,5 m n.p.m. Jurków liczy ponad 1100 mieszkańców. Wieś wzmiankowana po raz pierwszy w 1361 roku (wraz z Dobrą) jako wieś szlachecka, należała do klucza dobrzańskiego i dzieliła jego losy, aż do uwłaszczenia, które miało miejsce w roku 1848. Od tego czasu Jurków był stolicą gminy, a później (do 1972 roku) gromady, do której należały wioski: Wilczyce, Pólrzeczki i Chyszówki. W roku 1880 Jurków liczył 730 mieszkańców, a we wsi było 709 morgów gruntów ornych, 190 morgów łąk i ogrodów, 360 morgów pastwisk i 310 morgów lasów. Parafia w Jurkowie p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy powstała w roku 1925, wcześniej wieś należała do parafii p.w. Św. Szymona i Tadeusza Judy, od XVIII wieku Matki Bożej

5. PÓŁRZECZKI — Wieś leży powyżej Jurkowa, nad górnym biegiem potoku Jurkówka, w dolinie u podnóża pięciu szczytów: Mogielicy, Krzysztonów, Jasienia, Kobylcy i Bani. Miejscowość położona jest na wysokości od 573 do 1062 metrów nad poziom morza, średnio — 817,5 m. Obecnie wieś liczy ponad 640 mieszkańców.

Pólrzeczeki, podobnie jak Wilczyce i Chyszówki założone zostały bardzo późno. Kolejni właściciele klucza dobrzańskiego, głównie Pieniążkowie, prowadzili intensywną akcję pozyskiwania terenów pod osadnictwo poprzez trzebież lasów. Na wykarczowane tereny sprowadzali osadników, głównie wołoskich. Lustracje z roku 1564 i 1581 roku nie wymieniają, jeszcze Pólrzeczek. Nie wspomina ich Rejestr Poborowy z 1629 roku, dopiero Rejestr poborowy z 1680 roku wymienia — jako właściciela wsi (przysiółka) "Słostowka", "Łostówka", (ob. Łostóweczka) — właścicieli klucza dobrzańskiego — Lubomirskich. Zgodnie z rejestrem były tu tylko 4 zagrody z rolami. Do XVIII wieku Pólrzeczeki były raczej niewielkim przysiółkiem Jurkowa, niż wsią z prawdziwego zdarzenia. "Wieś" ta, a raczej pojedyncze rodzinne role, składające się z paru zabudowań. Role te, to dawne szesnastowieczne polany, wykarczowane przez tzw. zarębków — pasterzy wołoskich, tam też osiedlonych. Osadnicy ci, jeszcze w XVII wieku zatracili swój odrębny język i religię. Pozostały tylko niektóre zwyczaje, głównie związane z kulturą pasterską i budownictwem. Pólrzeczeki wraz z Jurkowem wchodziły w skład klucza dobrzańskiego.

Wieś (przysiółek) należała do parafii p.w. Św. Szymona i Tadeusza Judy, od XVIII wieku Matki Bożej Szkaplerznej w Dobrej, a od roku 1925 do parafii p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy Jurkowie.

W roku 1880 wieś miała 102 domostwa i 648 mieszkańców (w tym 9 Żydów). W tym czasie majątek posiadał Edward Zwierzyna z Ostrawy, w skład którego wchodziło 2524 morgi, w tym: 68 morgów gruntów ornych, 8 morgów łąk, 31 morgów pastwisk i 2417 morgów lasu. Włościanie w tym czasie posiadali 1524 morgi, w tym: 657 morgów gruntów ornych, 233 morgi łąk, 402 morgi pastwisk i 231 morgów lasu.

6. PORĄBKA — Wieś leży w dolinie między pasmem Śnieżnicy i Ostrej Góry oraz między Dobrą, a Wola. Skrzydlańska. Wieś leży na średniej wysokości 562,5 m n.p.m. Zamieszkuje ją. ok. 550 osób.

Jest to jedna z najstarszych miejscowości gminy. Najprawdopodobniej lokowali ją szczyrzyccy Cystersi w połowie XIV wieku. Chociaż w końcu XV wieku Jan Długosz w Liber Beneficiorum pisze, że jest ona własnością (prawdopodobnie część) Spytki de domo Streparum. Lustracja z 1564 wymienia we wsi 1 łan kmiecy, kolejna z 1581 roku podaje, że część wsi należy do klasztoru szczyrzyckiego i jest w tej części 9 kmieci na polankach i 1 zagrodnik z rolą, a w części Sebastiana Sikorskiego jeden łan kmiecy i 7 zagród z rolą. Rejestr poborowy z 1629 roku również wykazuje dwie części: jedna — klasztoru szczyrzyckiego, w której było 4,5 łana kmiecego (owych 9 kmieci na półankach) i jeden zagrodnik z rolą. Właścicielem drugiej był Albert Rożen. W tej części był jeden łan kmiecy i 7 zagród z rolami. Rejestr z 1680 dokładnie potwierdza istniejące wcześniej stosunki własnościowe. Dopiero w roku 1784 grunty klasztorne Austriacy przejęli jako dobra kameralne i sprzedali na aukcji w roku 1819 prywatnym właścicielom.

Wieś od początku należy do parafii p.w. Św. Szymona i Tadeusza Judy, od XVIII wieku Matki Bożej Szkaplerznej w Dobrej.

W roku 1880 wieś liczyła 57 domów 443 mieszkańców (w tym 5 Żydów). W części szczyrzyckich cystersów było 2 domy i 21 mieszkańców i ta część miała 164 morgi, w tym: 40 morgów gruntów ornych, 15 morgów pastwisk i 94 morgi lasu. W części włościańskiej było 872 morgów, w tym: 415 morgów gruntów ornych, 113 morg łąk, 171 morgów pastwisk i 173 morgi lasu.

7. PRZENOSZA — Wieś leży w górnym odcinku potoku (rzeczki) Stradomka i jej dopływów. Położona jest na wysokości od 400 do 445 m n.p.m. — średnio wynosi ona 422,5 m n. p.m. u południowych stoków góry Ciecień (829 m n.p.m.). Zamieszkuje ją ok. 520 osób.

Dzieje powstałej w XIV wieku wsi, są ściśle związane z dziejami Skrzydlnej i Szczyrzyca. Jan Długosz w Liber Beneficiorum podaje, że wieś posiadają bracia: Jan, Marek i Jerzy Ratułdowie. Dziesięcinę z części rycerskiej (szlacheckiej) pobierał pleban Skrzydlnej, natomiast kmiecie, zagrodnicy i karczmarz oddawali ją benedyktynom z Sieciechowa.

Prawdopodobnie założycielem wioski był ród Ratułdow. Lustracja królewszczyzn z roku 1564 podaje stosunki własnościowe wspólnie ze Skrzydlną, i byto tu wtedy 5,5 łana kmiecego.

Właścicielem Przenoszy był Pieniążek. W następnych latach wieś traktowana była jako część Skrzydlnej i panujące w niej stosunki własnościowe są tożsame. Od chwili powstania wieś należy do parafii p.w. Św. Mikołaja Biskupa w Skrzydlnej.

W roku 1880 wieś (już samodzielna) miała 50 domów i 329 mieszkańców (w tym 20 Żydów). Właścicielem majątku w Przenoszy był Zygmunt Pruszyński. Majątek ten składał się z 117 morgów gruntów ornych, 7 morgów łąk, 28 morgów pastwisk i 92 morgi lasu. Część chłopska miała 217 morgów gruntów ornych, 63 morgi łąk, 69 morgów pastwisk i 44 morgi lasu.

8. SKRZYDLNA — (Crzidlna, Krzidlna). Duża wieś o charakterze miasteczka licząca ponad 1100 mieszkańców rozłożona na północnym stoku Śnieżnicy, u źródeł rzeki Stradomki. Do 1972 roku siedziba gminy, a później gromady, w skład której wchodziły jeszcze sołectwa: Wola Skrzydlańska, Przenosza i Stróża.

Trudno ustalić początki osady, być może powstała ona w okresie nieśmiałej akcji kolonizacyjno-chrystianizacyjnej prowadzonych przez benedyktynów tyńceckich w wieku XII lub sto lat później przez cystersów szczyrzyckich w 2 połowie XIII wieku. Jedno jest pewne, gdy na przełomie XIII i XIV wieku w Skrzydlnej pojawili się ród Ratułdow (Ratołdow), to osada ta już istniała. Rod ten, tytułujący się "ze Skrzydlnej" od XIV wieku pieczętował się herbem Szarza (Osoryja). Legenda herbowa wywodzi ich protoplastów z Węgier. Jednak najstarsza wzmianka źródłowa o ich rodzie pochodzi dopiero z 1325 roku, konkretnie dotyczyła ona Marka Ratułda. Później, w roku 1364 bracia Andrzej podstoli królewski i Stanisław Ratułdowie wystarali się u Kazimierza Wielkiego o przeniesienie wsi Skrzydlna na prawo niemieckie, z kolei ich potomek w roku 1424 — u króla Władysława Jagiełły — o przywilej lokacyjny dla miasta Skrzydlna. Źródła z 1473 roku wspominają o umocnionym dworze należącym do braci Ratułdow: Janie, Marku i Grzegorzu, który miał jakąś murowaną wieżę obronną. W miarę dokładny dokument, wyszczególniający podział majątku między braci, nie wspomina już o Skrzydlnej jako mieście. Nie znane są okoliczności upadku

nowopowstałego miasteczka. Śladem "miejskości" Skrzydłnej były odtąd jarmarki odbywające się co trzy tygodnie. Na początku XVI wieku rod Ratulców wymarł. Ich następcami byli skoligaceni z nimi, Pieniążkowie, którzy władali również okolicznymi wioskami i pełnili funkcję starostów nowotarskich do początków XVII wieku.

Lustracja z 1564 roku wykazuje w Skrzydłnej i Przenoszy 5,5 łana. Kolejna lustracja z 1581 roku potwierdza własność Pieniążków i wymienia 14 kmieci na półłankach oraz 1 zagrodę z rolą, 3 zagrody z rolą, 2 komorników bez bydła i 1 rzemieślnika. Rejestr poborowy z roku 1629 i 1680 wymienia Stanisława Wilkoszowskiego herbu Jelita jako właściciela wsi.

Było tu wtedy 7 łanów kmiecych oraz 1 zagroda z rolą, 3 zagrody bez roli, 2 komorników bez bydła, 1 rzemieślnik oraz 1 młyn.

W wieku XVIII i XIX właścicielami wsi byli Szujscy herbu Nałęcz, m.in. Antoni Szujski — historyk. Przez pewien okres Skrzydłna była siedzibą powiatu (1850 — 1862). Po Szujskich część wsi posiadali Pruszyńscy, m.in. Zygmunt. W roku 1880 majątek Pruszyńskich obejmował 14 zabudowań oraz 293 morgi roli, 47 morg łąk, 144 morgów pastwisk i 318 morgów lasu. Włościanie gospodarowali na 440 morgach roli, 106 morgach łąk, 144 morgach pastwisk i 50 morgach lasu. Wieś liczyła wtedy 114 domów i 865 mieszkańców (w tym 38 Żydów). We wsi była szkoła ludowa i poczta.

Parafię w Skrzydłnej p.w. Św. Mikołaja Biskupa erygowano w roku 1351, ale kościół musiał istnieć wcześniej, gdyż źródła wspominają plebana Mikołaja ze Skrzydłnej przed rokiem 1335. Do parafii skrzydlańskiej od XIV do XVII wieku należały następujące wioski: Przenosza, Raciborzany, Kostrzec (Kasina Wielka), Stróża, Gruszów (Gruszowiec), Jodłownik, Janowice (Janowiec), Markuszowa i Wola Skrzydlańska. W wieku XIX kościół nosił jeszcze jedno wezwanie — Św. Anny.

9. STRÓŻA — Wieś leży nad potokiem Stróża będącego dopływem innego potoku (rzeczki) — Stradomka. Położona ona jest na wysokości od 417 do 617 m n.p.m. Liczba ludności wynosi ok. 600 mieszkańców.

Początki wsi Stróża sięgają prawdopodobnie końca XII wieku. Jej dzieje ściśle są związane ze wczesnośredniowiecznym grodem na górze Grodzisko oraz Szczyrzycem i Skrzydłną. Stróża, podobnie jak Skrzydłna, była wsią prywatną — gniazdem rycerskim, własnością wielu rodów szlacheckich. Przez wieś przechodził ważny szlak handlowy z Krakowa na Węgry. Nie wiadomo czy w XIV i XV wieku Stróża wchodziła w skład włości Ratulców, wiadomo jednak, że w latach 1440—1490 właścicielem był Rafał Świeczka herbu Półkozic. Później wieś wiele razy zmieniała właścicieli, a także i granice. Lustracja królewskiej z 1564 roku wymienia ród Pieniążków jako właścicieli. Natomiast kontrola włości z 1581 roku wzmiankuje dwie części: własność Pieniążków, którzy mieli tu 5 kmieci na tzw. półłankach, 1 zagrodę z rolą i 1 komornika bez bydła. Druga część wsi należała do Sebastiana Sikorskiego i było tam 4,5 łana kmiecego, 2 zagrody bez roli, 4 komorników z bydłem 2 komorników bez bydła oraz 4 rzemieślników.

Rejestr z 1629 roku stwierdza, że właścicielem wsi był Albert Rozen i był tam wtedy jeden łan ziemiański, 1 zagroda z rolą, 1 zagroda bez roli, 1 komornik bez bydła, 1 rzemieślnik i młyn. Rejestr z 1680 roku potwierdza uprzedni stan posiadania.

W roku 1880 wieś liczyła 71 domów (w tym 5 zabudowań dworskich) i 489 mieszkańców (w tym 19 Żydów). Majątek Marii i Zygmunta Strzeszkiewiczów składał się z 220 morgów

gruntów ornych, 9 morgów łąk i ogrodów, 26 morgów pastwisk i 68 morgów lasu. Chłopi posiadali łącznie 428 morgów gruntów ornych, 82 morgów łąk, 130 morgów pastwisk i 84 morgi lasu. Ludwik Lazar ostatni właściciel wsi w 1920 r. rozparcelował swój majątek między tutejszych gospodarzy na ogólnych warunkach, sprzedał gromadę, pałac dworski i ogród z przeznaczeniem na szkołę. W dworze tym, latem 1913 roku mieściła się w nim "Pierwsza Oficerska Szkoła Związku Strzeleckiego", której kierownikiem był Józef Piłsudski, późniejszy Marszałek Polski. Od początku wieś należała do parafii p.w. Św. Mikołaja Biskupa w Skrzydlnej. Dopiero w roku 1980 roku erygowano w Stróży nową parafię p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa.

10. WILCZYCE — Wieś leży na przełęczy między pasmem Ćwilina oraz pasmami Jasienia i Kobylicy, a także na dziele wodnym Mszanki — dopływu Raby i Łososiny — dopływu Dunajca. Średnia wysokość, na jakiej położona jest wieś to 762 m n.p.m. Jest to jedna z najwyższej położonych miejscowości w Polsce. W roku 2003 wieś liczyła ok. 600 osób.

Wilczyce, podobnie jak Półrzeczki i Chyszówki założone zostały bardzo późno, bo dopiero w końcu XVI wieku. Kolejni właściciele klucza dobrzańskiego, głównie Pieniążkowie, prowadzili intensywną akcję pozyskiwania terenów pod osadnictwo poprzez trzebież lasów. Na wykarczowane tereny sprowadzali osadników — głównie wołoskich. Lustracje z roku 1564 i 1581 roku nie wymieniają jeszcze Wilczyc. Wspomina je dopiero Rejestr Poborowy z 1629 roku i wykazuje 4 tzw. zarębki. Rejestr poborowy z 1680 roku potwierdza — jako właściciela wsi (przysiółka) — właścicieli klucza dobrzańskiego — książąt Lubomirskich. Zgodnie z rejestrem były tu tylko 4 zagrody z rolami. Do XVII wieku Wilczyce były raczej niewielkim przysiółkiem Jurkowa, niż wsią z prawdziwego zdarzenia. „Wieś” ta, a raczej pojedyncze rodzinne role, składające się z paru zabudowań. Role te, to dawne szesnastowieczne polany, wykarczowane przez tzw. zarębków — pasterzy wołoskich, tam też osiedlonych. Osadnicy ci, jeszcze w XVII wieku zatracili swój odrębny język i religię. Pozostały tylko niektóre zwyczaje, głównie związane z kulturą pasterską i budownictwem. Wilczyce wraz z Jurkowem wchodziły w skład klucza dobrzańskiego.

Wieś (przysiółek) od chwili powstania należała do parafii p.w. Św. Szymona i Tadeusza Judy, od XVIII wieku Matki Bożej Szkaplerznej w Dobrej, a od roku 1925 do parafii p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy Jurkowie. W roku 1880 wieś miała 73 domostwa i 460 mieszkańców. W tym czasie majątek posiadał tu Edward Zwierzyna z Ostrawy, w skład którego wchodziło 525 morgów lasu. Włościanie w tym czasie posiadali: 520 morgów gruntów ornych, 125 morgów łąk, 346 morgów pastwisk i 105 morgów lasu.

11. WOLA SKRZYDLAŃSKA — Wieś leży na zachód od Skrzydlnej u podnóża góry Śnieżnicy. Znajduje się na wysokości od 435 do 560 m. n.p.m. Wieś rozłożona jest w górnym odcinku rzeczki Stradomki i licznych wpływających do niej potoków. Liczba mieszkańców — ok. 370.

Dzieje powstałej w XIV wieku wsi, są ściśle związane z dziejami Skrzydlnej i Szczyrzyca. Jan Długosz w Liber Beneficiorum podaje, że wieś posiadali bracia: Jan, Marek i Jerzy Ratułdowie. Dziesięcinę z części rycerskiej (szlacheckiej) pobierał pleban Skrzydlnej, natomiast kmiecie, zagrodnicy i karczmarz oddawali dziesięcinę benedyktynom z Sieciechowa. Prawdopodobnie założycielem wioski był ród Ratułdów. Lustracja

królewsczyzn z roku 1564 podaje stosunki własnościowe i stwierdza, że było tu wtedy 2,5 łana kmiecego. Właścicielem większej części (1,5 łana) był pewien Wierzbęta herbu Janina, a drugiej – wymieniany wcześniej Pieniążek. Lustracja z 1581 roku wymienia jako właścicieli jedynie Pieniążków, którzy mieli tu 3,25 łana. Rejestr Poborowy z 1629 roku podaje jako właściciela wsi Stanisława Wilkoszowskiego. Było wtedy we wsi 3,5 łana kmiecego. Rejestr z 1680 roku potwierdza te dane. Od chwili powstania wieś należy do parafii p.w. Św. Mikołaja Biskupa w Skrzydlnej.

5. Zabytki ikonograficzne, heraldyka kościelna, rycerska i gminna:

Ustawa o samorządzie terytorialnym z 8 marca 1990 roku (z późniejszymi zmianami) zezwala radom gmin i miast podejmować uchwały dotyczące ich symboliki (herbu, chorągwi i pieczęci). Od tego czasu większość miast i gmin przyjęło nowe symbole lub zatwierdziło już istniejące. Gmina Dobra na początku lat dziewięćdziesiątych skorzystała z tej możliwości i własnymi "silami" opracowała "herb". Herb ten nigdy nie był weryfikowany przez zawodowych heraldyków. Przedstawiał on na niebieskiej (?) tarczy nieprofesjonalny rysunek barana stojącego pod drzewem. "Herb" ten łamał podstawowe zasady heraldyki. Autorzy projektu skorzystali z zachowanych wizerunków znaku napieczętnego sołectwa Dobra z XIX i XX wieku. Chodzi o tzw. pieczęcie rustykalne, które wprowadziły władze austriackie po 1785 roku. Wtedy to praktycznie, każda gmina - wioska miała swoje samorządowe symbole, które używane były aż do 1930 roku. W porównaniu z innymi rejonami Małopolski, są one niepowtarzalne i odzwierciedlają historię, charakter i legendy dotyczące poszczególnych wiosek. Niewykluczone, że od II połowy XVIII do roku 1848, właściciele majątków ziemskich na obszarze wchodzącym w skład obecnej Gminy, używali indywidualnych pieczęci, celem uwierzytelniania wewnętrznych dokumentów. Chodzi o tzw. pieczęcie dominialne, noszące najczęściej herb właściciela wsi, na które wyrażały zgodę władze austriackie od 1773 roku. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1918 roku w użyciu był tylko herb państwowy, chociaż do 1930 roku tolerowano stare pieczęcie i herby gminne. W kancelariach niektórych majątków ziemskich w międzywojennej Polski, w tym w woj. krakowskiego, do którego należała Dobra jako część powiatu limanowskiego, stosowane były herby rodowe właścicieli. W gminie Dobra nie udało się odnaleźć żadnych śladów użycia takich znaków.

Jednak gmina to nie tylko jej stolica — Dobra, ale i pozostałe sołectwa. Mieszkańcy każdego z nich powinni utożsamiać się z gminnym herbem, flagą i pieczęcią. Symbole gminne powinny łączyć mieszkańców, a nie dzielić. Projektując herb Gminy należy uwzględnić: oczekiwania wspólnoty samorządowej, podstawowe kanony heraldyczno-weksylologiczne, jak i wyniki badań archiwalno-historycznych. Jednak w przypadku gminy Dobra konieczne jest zastosowanie zasady, mówiącej, iż pierwszeństwo przy opracowaniu symboli gminnych ma najstarszy wizerunek herbu lub znaku napieczętnego miasta lub byłego miasta znajdującego się w granicach danej jednostki administracyjnej. Taki przypadek występuje, znane jest bowiem godło na pieczęci miasta Skrzydlna.

Poszukiwania (kwerenda) objęły zachowane źródła heraldyczne i archiwalne dotyczące:

1. Symboliki powiatu szczyrzyckiego od pot. XV wieku do 1772 roku.
2. Zabytków heraldyki kościelnej (w tym: klasztornej) obecnej na terenie gminy od

średniowiecza do I poł. XIX wieku.

3. Zachowanych zabytków heraldycznych i sfragistycznych miasta Skrzydlna.

4. Symboliki samorządowej gmin i gromad z XIX i XX wieku.

5. Zabytków heraldyki rycerskiej (szlacheckiej) na ziemi dobrzańskiej do 1939 roku.

6. Paraheraldycznej symboliki z zakresu folkloru i kultury dobrzańskiej.

7. Charakterystycznych cech krajoznawczo-przyrodniczych gminy Dobra.

Kwerendy archiwalno-historyczna pozwala na następujące stwierdzenia:

1. Do roku 2002 powiat limanowski (wcześniej szczyrzycki) nie posiadał swoich symboli.

2. Teren gminy Dobra podzielony jest między parafie:

a) Dobra — parafia rzymsko-katolicka p.w. Matki Bożej Szkaplerznej (wcześniej Św. Szymona i Tadeusza Judy od 1361 r.),

b) Jurków — parafia rzymsko-katolicka p.w. Matki Bożej Nieustającej Pomocy (od 1925 roku),

c) Skrzydlna — parafia rzymsko-katolicka p.w. Św. Mikołaja Biskupa (od 1296 roku),

d) Stróża — parafia rzymsko-katolicka p.w. Św. Najświętszego Serca Pana Jezusa (od 1980 roku).

3. Do dnia dzisiejszego nie zachowała się żadna pieczęć miasta Skrzydlna. Pierwszorzędne znaczenie do dalszych rozważań, mają patroni kościołów w Skrzydlnie i Dobrej tj. Św. Mikołaj i Św. Szymon i Św. Tadeusz Juda.

4. Od IV ćwierci XVIII wieku do lat dwudziestych XX wieku każde sołectwo Gminy używało swoich znaków napieczętnych. Udało się ustalić wizerunki sześciu z nich:

1) Dobra: na tarczy baranek w prawo (rys. 1) lub baranek w prawo przed krzewem i pod drzewem (rys. 2).

2) Gruszowiec: na tarczy postać mężczyzny piłującego kłoc drzewa na stojaku (rys. 3).

3) Jurków: na tarczy wóz drabiniasty (rys. 4).

4) Półrzeczki: baranek w prawo (rys. 5).

5) Skrzydlna: postać stojącego, modlącego się anioła w lewo (rys. 6).

6) Stróża: postać człowieka w tzw. "kepi" i żupanie z kijem w lewej ręce (karabinem?) (rys. 7).

7) Wilczyce: postać mężczyzny ze wzniesionym kilofem (rys. 8).

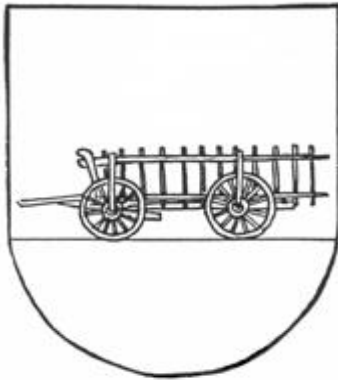

Rys. 1

Rys. 2

Rys. 3

Rys.4

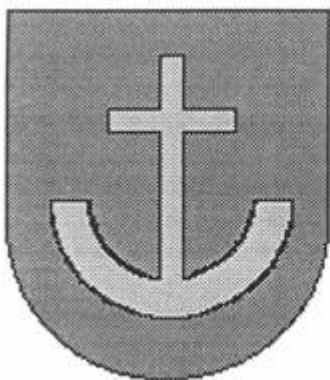
Rys. 5

Rys. 6

5. Na terenie obecnej Gminy Dobra dobitnie zaznaczyły swoją obecność następujące rody rycerskie (szlacheckie):

- a) Ratułdowie – herb Ratult, krzyż i półksiężyc (rys. 9),
- b) Pieniążkowie – herb Odrowąż (rys. 10),
- c) Lubomirscy – herb Szreniawa (odmiana), krzywaśn bez krzyża kawalerskiego (tak jak Drużyna), (rys. 11, 11a),
- d) Małachowscy – herbu Nałęcz (rys. 12)

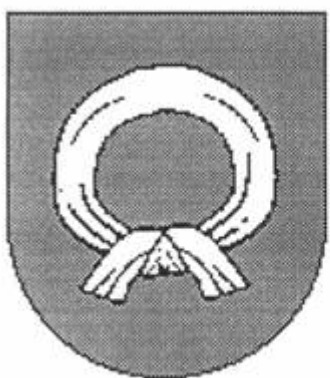
Rys. 9

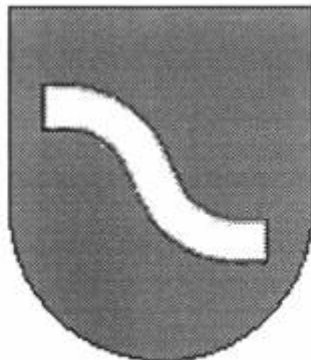
Rys. 10

Rys. 11

Rys. 12

Rys. 11a

Z powyższego zestawienia wynika, iż przy projektowaniu herbu gminy należy wziąć pod uwagę dwa godła herbowe zasłużonych rodów rycerskich: krzyż i półksiężyc (herb Ratułdów) i herb Nałęcz (ród Małachowskich). Rody te walczyły przyczyniły się do rozwoju ziemi dobrzańskiej i skrzydlańskiej. Herb Odrowąż można uwzględnić w dalszej kolejności.

6. Herb, flaga i pieczęć gminy Dobra – propozycje tematyczne:

Optimalny kształt tarczy herbowej to tzw. tarcza hiszpańska a na niej:

1. Baran (baranek) lub jego głowa srebrna w czerwonym lub błękitnym polu tarczy.

Wizerunki samotnego barana w prawo lub barana pod drzewem widnieją na licznych pieczęciach Zwierzchności Gminnej Dobra od 1 pot. XIX do lat dwudziestych XX wieku (zob. Rys. 1 i Rys. 2).

Wniosek: do projektu herbu gminy przenieść wizerunek barana w prawo lub głowy barana.

2. Postać modlącego się anioła z rozpostartymi skrzydłami srebrna w błękitnym polu tarczy. Wizerunki anioła widnieją na licznych pieczęciach Zwierzchności Gminnej Skrzydlna od 1 pot. XIX do lat dwudziestych XX wieku (zob. Rys. 6).

Wniosek: do projektu herbu gminy przenieść wizerunek Postaci modlącego się anioła z rozpostartymi skrzydłami.

3. Herb SZARZA (lub OSSORYJA odm.) — rodu Ratołdów, którzy przez stulecia mieli swoje gniazdo rodowe w Skrzydlniej: w polu czerwonym, krzyż - łaciński złoty zaćwieczony na połutoczenicy wspak również złotej lub półksiężycu rogami do góry (zob. Rys. 9). Wniosek: do projektu herbu gminy przenieść wizerunek herbu Szarza.

4. Herb ODROWAŻ — rodu Pieniążków, którzy w czasie kilkudziesięcioletniego władania kluczem dobrzańskim, założyli kilka wiosek, m.in. Pólrzeczeki, Chyszówki i Wilczyce. Herb przedstawia: w polu czerwonym, rogacina srebrna rozłączona (lub w polu czerwonym na zawiasie kotłowej strzała srebrna w słup (zob. Rys. 10).

Wniosek: do projektu herbu gminy przenieść wizerunek herbu Odroważ.

5. Herb NAŁĘCZ — rodu Małachowskich, którzy w czasie stu pięćdziesięcioletniego władania kluczem dobrzańskim, walczyli przyczynili się do poprawy bytu mieszkańców ziemi dobrzańskiej. Herb przedstawia: w polu czerwonym związana chusta srebrna, z końcami zwisającymi ku dołowi (zob. Rys. 12).

Wniosek: do projektu herbu gminy przenieść wizerunek herbu Nalecz.

6. Herb SZRENIAWA — rodu Lubomirskich, którzy władali kluczem dobrzańskim przez 127 lat. Herb przedstawia: w polu czerwonym krzywaś srebrna w prawo (zob. Rys. 11a).

Wniosek: do projektu herbu gminy przenieść wizerunek herbu Szreniawa.

7. Patronem kościoła (najstarszego w gminie) w Skrzydlniej jest Św. Mikołaj Biskup.

Proponuję wprowadzenie do herbu gminy Dobra postaci biskupa z mitrą (infułą), pastorałem i trzema złotymi kulami w prawym reku, w błękitnym polu tarczy.

Wniosek: do projektu herbu gminy przenieść wizerunek Św. Mikołaja Biskupa lub jego atrybuty w postaci trzech złotych kul.

8. Gmina Dobra położona jest w dolinach potoków i rzeki Łososina, nad którymi górują największe szczyty Beskidu Wyspowego: Mogielica, Śnieżnica, Ćwilin i Łopień. Góry te wywierały i nadal wywierają ogromny wpływ na dzieje i życie mieszkańców obecnej gminy Dobra. Proponuję wprowadzenie w błękitnym lub czerwonym polu tarczy czwórzwgórze złote lub srebrne.

Wniosek: do projektu herbu gminy przenieść wizerunek czwórzwgórza złotego lub srebrnego.

Najbardziej wskazane będzie jednak odwołanie się do zachowanych znaków napieczętych dwóch miejscowości: Skrzydlnej i Dobrej. Współczesna gmina powstała w gruncie rzeczy z połączenia dwóch największych jednostek administracyjnych, właśnie wcześniej wymienionych gromad. Inne byty ich historyczne losy. Trzeci element składowy — dawna gromada Jurków znajdowała się w historycznych strukturach klucza dobrzańskiego i wydaje się słuszne traktowanie tej miejscowości oraz pobliskich Chyszówek, Pólrzeczek i Wilczyc — łącznie. Znak napieczęty "Zwierzchności Gminnej Jurków" przedstawiający wóz drabiniasty źle się komponuje z pozostałymi symbolami, które mogą być brane pod uwagę przy projektowaniu symboli gminy Dobra. Baran (baranek) występujący na pieczęci wsi Dobra, znajduje się również na pieczęci wioski Pólrzeczki. Postać anioła z pieczęci wsi Skrzydlna powinna spełniać aspiracje mieszkańców "skrzydlańskiej" części gminy. Ponadto anioł spełniałby przy tym funkcje tzw. godła mówiącego, tj. skrzydła anioła kojarzą się ze "Skrzydlna" (być może ten anioł świadomie został wprowadzony do pieczęci wsi w wieku XIX) i jednocześnie postać modlącego się anioła, to symbol dobroci (np. powiedzenia w rodzaju: "anielska dusza", "anioł, a nie człowiek", "anielska cierpliwość" itp.), kojarzącej się dosłownie i w przenośni, a także z nazwą samej miejscowości Dobra.

Baran (baranek), to również symbol dobra, a także pasterskich tradycji mieszkańców niektórych wiosek w gminie, np. Chyszówki, Jurków, Pólrzeczki, Wilczyce, Gruszowiec, Przenosza itd.). Nie wydaje się wskazane umieszczenie w herbie gminy drzew, krzewów i postaci drwala piłującego kłoc drewna, które to występują na pieczęciach pozostałych sołectw.

Wskazane jest również swoiste upamiętnienie w herbie gminy historycznie zasłużonych dla ziemi dobrzańskiej i skrzydlańskiej rodów rycerskich (szlacheckich). Na ten zaszczyt zasługuje ród Ratołdów (Ratuldown), Pieniążków i Małachowskich. Nie można tego powiedzieć o rodzie magnackim Lubomirskich, który "przysłużył" się mieszkańcom gminy, ale w znaczeniu negatywnym.

Czwórwzgórze mogłoby być nawiązaniem do górskiego charakteru gminy, która leży w samym środku Beskidu Wyspowego i jak już wspomniano wcześniej, górujące nad wszystkimi sołectwami szczyty mają ogromne gospodarcze, turystyczne i historyczne znaczenie dla życia mieszkańców gminy.

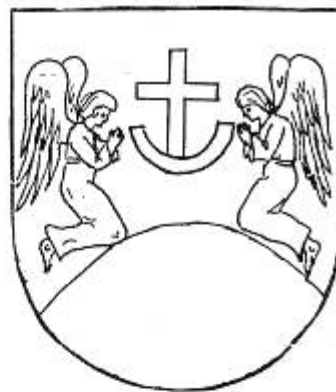
7. Wstępne projekty Herbu Gminy Dobra:

Rys. 13

Rys. 14

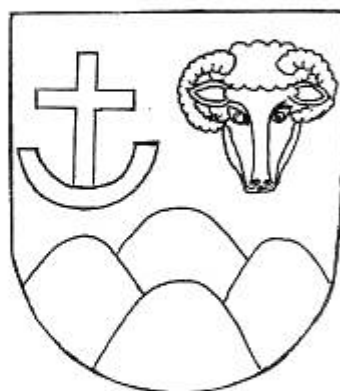
Rys. 15

Rys. 16

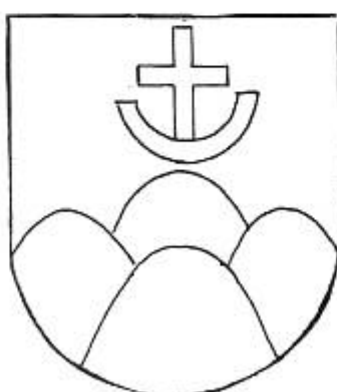
Rys. 17

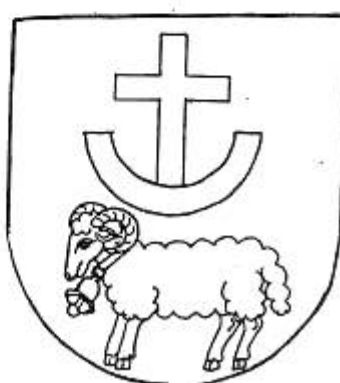
Rys. 18

Rys. 19

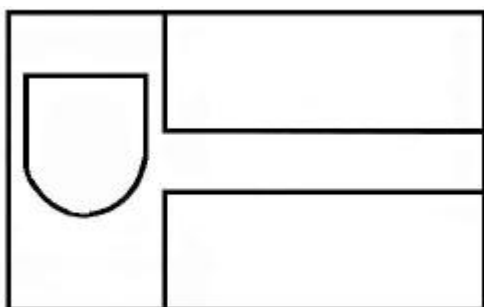

Rys. 20

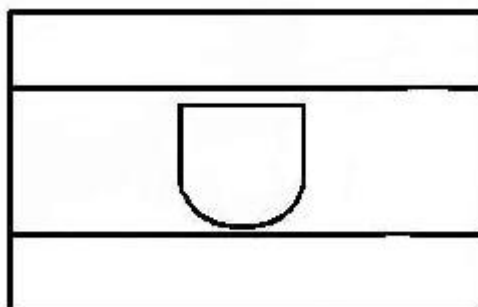

Rys. 21

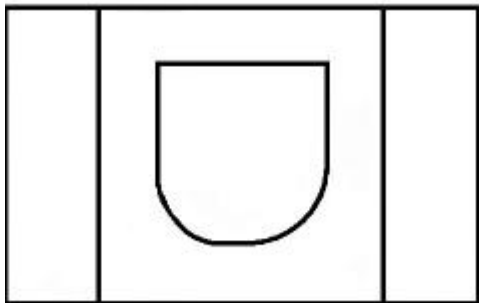
8. Wstępne projekty Flagi Gminy Dobra:

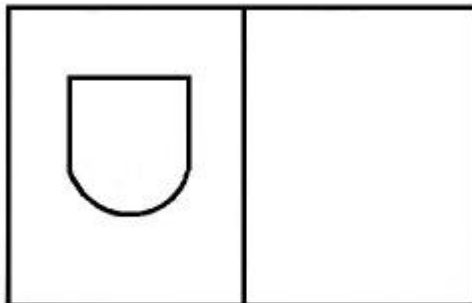
Rys. 22

Rys. 23

Rys. 24

Rys.25

Użyte w projektach herbu i flagi gminy Dobra barwy mają znaczenie symboliczne. Z barwami tymi należy wiązać (obok symboliki chrześcijańskiej) inne znaczenia, m.in.: cnoty i cechy charakteru, ciała niebieskie, kamienie szlachetne, metale i zwywoły:

- 1. Złoto (żółcień)** symbolizuje Boski majestat, objawienie Ducha Świętego, glorię zmartwychwstania, szlachetność, wspaniałość, życzliwość, Słońce, topaz, złoto i światło.
- 2. Srebro (biel)** to symbol czystości, uczciwości i lojalności oraz pokory, a także Księżycy, perły, srebra, wody i pokoju.
- 3. Czerwień** to barwa krwi Odkupiciela, symbol Syna Bożego oraz Boskiego pomazańca (króla). Oznacza też miłość, dzielność, poświęcenie i żarliwość. Jest barwa. Marsa, rubinu, ognia i wojny.
- 4. Błękit** jest barwą Matki Bożej, nieba, wiary, prawdy, lojalności, wierności, stałości, Wenus, szafiru, miedzi i powietrza.
- 5. Zieleń** symbolizuje sprawiedliwych i wybranych, nowe życie, nadzieję, żywotność, obfitość, zdrowie i piękno. Jest barwą Merkurego, szmaragdu i rtęci.
- 6. Purpura (fiolet)** jest barwą Zbawiciela, Boga Ojca, symbolem męczeństwa i pokuty, dobroci, hojności, mądrości, dumy i umiarkowania. Przypisuje się ją Jowiszowi, ametystowi, cynie i chmurom.
- 7. Czerń** to symbol śmierci, żałoby, smutku, piekła, nocy, ołowiu i Ziemi.
8. Rzadko lub bardzo rzadko stosowane w heraldyce i weksylologii, barwy pomocnicze — barwy naturalne: brąz, oranż (pomarańczowy), popielaty (szary) oraz kolor cielisty (barwa ciała), nie posiadają uniwersalnej symboliki.

Włodzimierz Chorążki

UZASADNIENIE HERBU, FLAGI, BANERU I PIECZĘCI GMINY DOBRA

HERB GMINY DOBRA

Tarcza herbowa późnogotycka tzw. typu hiszpańskiego, a na niej w polu błękitnym, nad trójwzgórzem srebrnym, także chusta srebrna związana, koło tworząca, z końcami w dół. Gdzie: błękit jest barwą Matki Bożej (kultu maryjnego), nieba i wiary. Srebro (biel) to symbol czystości, uczciwości, pokoju i wody.

Trójwzgórze symbolizuje "wyspowe" szczyty Beskidu Wyspowego otaczające Gminę Dobra ze wszystkich stron, m.in.: Mogielicę, Śnieżnicę, Łopień i Ćwilin. Srebrna chusta tworząca koło to godło z herbu Nałęcz, którym pieczętowali się Małachowscy, długoletni właściciele klucza dobrskiego (1711 — 1856). W odróżnieniu od swoich poprzedników — Lubomirskich, którzy władali kluczem dobrskim od 1584 do 1711 roku, zapisali się w pamięci miejscowej społeczności wyjątkowo korzystnie. W roku 1788 poseł na Sejm Czteroletni — Stanisław Małachowski wybudował w Dobrej szkołę ludową, a w roku 1792 rozparcelował wśród miejscowych chłopów (w zamian za czynsz), prawie całą ziemię uprawną oraz łąki i pastwiska. Nazwisko Stanisława Małachowskiego -jako dobroczyńcy - wymieniono na tablicy pamiątkowej ufundowanej w 200 rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja, jego imieniem nazywa się zwyczajowo zabytkowy park wsi Dobra.

Chusta — godło z herbu Nałęcz, jest symbolem neutralnym, łączącym dwie dawne gromady: Dobrą i Skrzydlną. Godło krzywaśń z herbu Szreniawa Lubomirskich, jest dla mieszkańców Gminy Dobra symbolem krzywd doznanych ze strony kolejnych przedstawicieli tego rodu i administratorów klucza dobrskiego działających w ich imieniu, dotyczy to zwłaszcza w wieku XVII.

FLAGA

Flagą jest prostokątny płat tkaniny o proporcjach 5 : 8, dzielony w słup w proporcjach 1 : 2 : 1, w barwach: błękitny (przy drzewcu) i części swobodnej oraz biały — środkowy szeroki pas. Pośrodku płata flagi: na pasie białym — herb Gminy Dobra. Barwy wywodzą się od herbu i mają identyczne znaczenie.

BANER

Banerem jest prostokątny płat tkaniny o proporcjach 1 : 4, dzielony w pas w proporcjach 1 : 2 : 1, w barwach: u góry i na dole wąskie pasy błękitne, środkowy (szeroki pas) biały. Pośrodku płata baneru: na pasie białym — herb Gminy Dobra. Barwy wywodzą się od herbu i mają identyczne znaczenie.

PIECZĘĆ

Koło o średnicy 36 mm W otoku napis GMINA DOBRA między napisem "GMINA" i "DOBRA" dwie sześciopromienne gwiazdki. W środku koła (pieczęci godło z herbu Gminy Dobra.

Opracowanie historyczno - heraldyczne — Włodzimierz Chorążki (Uniwersytet Jagielloński — Kraków).

Projekty graficzne — Barbara Widłak (Akademia Sztuk Pięknych — Kraków)

Kraków, dn. 20 kwietnia 2004 roku.

UCHWAŁA Nr XX-147-04

Rady Gminy Dobra

z dnia 20 października 2004 r., w sprawie: ustanowienia herbu, flagi, pieczęci Gminy Dobra oraz zasad ich używania.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach (Dz. U. Nr 31 poz. 130 z późn. zm.),

Rada Gminy Dobra uchwala co następuje:

§ 1

1. Ustanawia się kształt i barwy herbu, flagi, pieczęci Gminy Dobra.
2. Wzór herbu, flagi i pieczęci Gminy Dobra stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2

Ustala się następujące zasady używania herbu i flagi Gminy Dobra:

1. Wykorzystanie herbu i flagi Gminy Dobra powinno być dokonywane w okolicznościach i warunkach zapewniających poszanowanie symboli.
2. Herb Gminy Dobra umieszcza się:
 - 1) w pomieszczeniach i salach posiedzeń organów Gminy i jednostek organizacyjnych Gminy Dobra,
 - 2) na blankietach urzędowych Gminy Dobra,
 - 3) na upominkach, nagrodach, dyplomach okolicznościowych, wydawnictwach lub innych przedmiotach promujących Gminę Dobra.
3. Flagę Gminy Dobra wywiesza się:
 - 1) przed lokalami wyborczymi w szczególności podczas wyborów samorządowych, parlamentarnych, prezydenta RP, referendów,
 - 2) na budynku Urzędu Gminy Dobra w dniach świąt państwowych i samorządowych.

§ 3

Wykorzystanie wizerunku herbu i flagi Gminy Dobra w innych przypadkach poza wymienionymi wymaga każdorazowej pisemnej zgody Wójta Gminy Dobra, który ustala również tryb postępowania przy rozpatrywaniu pisemnych wniosków zainteresowanych podmiotów. Wniosek do Wójta Gminy Dobra o zgodę na wykorzystanie herbu/flagi Gminy Dobra stanowi załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 4

Upoważnia się Wójta Gminy Dobra do wyrażania zgody na umieszczanie herbu na sztandarach jednostek organizacyjnych Gminy oraz Ochotniczych Straży Pożarnych na pisemny wniosek kierownika jednostki.

§ 5

Wykonanie uchwały zleca się Wójtowi Gminy Dobra.

§ 6

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14-tu dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

WNIOSEK DO WÓJTA GMINY DOBRA O ZGODĘ NA WYKORZYSTANIE HERBU/FLAGI GMINY DOBRA

Wypełnia wnioskodawca

Nazwa wnioskodawcy występującego o zgodę na wykorzystanie herbu/flagi Gminy Dobra	
REGON	

Adres wnioskodawcy	
Cel wykorzystania herbu/flagi	
Okres wykorzystywania herbu/flagi Gminy Dobra	
Osoba odpowiedzialna za kontakt z Wójtem Gminy Dobra	
Telefon, e-mail osoby odpowiedzialnej	
Miejsce i data	
Podpis wnioskodawcy	

Wypełnia Urząd Gminy Dobra

Data wpływu wniosku		
Numer wniosku		
Decyzja		
Data wydania wizerunku herbu/flagi	Osobiście	Poczta elektroniczna/Adres elektr.
Sposób w jaki został wydany wnioskodawcy		
Podpis		

Urząd Gminy Dobra

34-642 Dobra

tel./fax. (0-18) 3330 020 wew. 200

O podjętej decyzji wnioskodawca zostanie powiadomiony listownie. Jeśli wniosek zostanie rozpatrzony pozytywnie: wizerunek herbu/flagi zostanie przesłany w formie elektronicznej pod adres e-mail wskazany na wniosku, w przypadku braku adresu elektronicznego, należy zgłosić się do Urzędu Gminy Dobra pod w.w. adres.